(א) א מלאכת מחשבת אסרה תורה ומלאכת מחשבת לא כתיבא: חגיגות: מיכתב כתיבן לא צריכא לכדאמר ליה רב פפא לאביי ממאי דהאי וחגותם אותו חג לה' זביחה דלמא חוגו חגא קאמר רחמנא אלא מעתה דכתיב [1]ויחוגו לי במדבר הכי נמי דחוגו חגא הוא וכי תימא הכי נמי והכתיב [2]ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות דלמא הכי קאמר רחמנא אכלו ושתו וחוגו חגא קמאי לא סלקא דעתך דכתיב [3]ולא ילין חלב חגי עד בקר ואי סלקא דעתך דחוגא הוא (א) תרבא לחגא אית ליה ודלמא הכי קאמר רחמנא חלב הבא בזמן חג לא ילין אלא מעתה הבא בזמן חג הוא דלא ילין הא דכל השנה כולה ילין [4]כל הלילה עד הבקר כתיב דלמא אי מההוא הוה אמינא ההוא לעשה כתב רחמנא האי ללאו ללאו כתב קרא אחרינא [5]ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר ודלמא לעבור עליו בשני לאוין ועשה אלא אתיא מדבר מדבר כתיב הכא ויחוגו לי במדבר וכתיב התם [6]הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר מה להלן זבחים אף כאן זבחים ומאי כהררין התלויין בשערה (ב)דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן: מעילות: מיכתב כתיבן אמר רמי בר חמא לא נצרכא אלא לכדתנן ב ג השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל וכי עשה שליחותו אמאי מעל וכי זה חוטא וזה מתחייב היינו כהררין התלויין בשערה אמר רבא ומאי קושיא דלמא שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה מה התם ד ג שלוחו של אדם כמותו אף כאן שלוחו של אדם כמותו אלא אמר רבא לא נצרכא אלא לכדתניא(ה) ו נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח שליח מעל שליח עניא מאי קא עביד היינו כהררין התלויין בשערה אמר רב אשי מאי קושיא דלמא מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין אלא אמר רב אשי לא נצרכא אלא לכדתנן ז ה נטל אבן או קורה של הקדש הרי זה לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל מכדי מישקל שקלה מה לי הוא ט ומה לי חבירו היינו כהררין התלויין בשערה ומאי קושיא דלמא כדשמואל דאמר שמואל ט י הבא

בגזבר

מלאכת מחשבת. שהמחשבה חשבה בדעתו ונתכוון לה וזה לא נתכוון לה לבנין זה לפיכך פטור וזהו רמז מועט דאילו מלאכת מחשבת בשבת לא כתיבא אלא במשכן הוא דכתיב(ט) ולפי שסמך בפרשת ויקהל פרשת שבת לפרשת משכן אנו למדין מלאכת מחשבת לשבת: **מיכתב כתיבן.** כדאמרינן לעיל(י) מוחגותם אותו(כ): **חוגו חגא.** להרבות שמחה: **דלמא הכי קאמר רחמנא אכלו ושתו וחוגו חגא קמאי.** והאי זבחים דקרא לאו שלמים נינהו אלא זובחת בשר לאכול: **חלב הבא בזמן החג.** אם באת להקריב קרבנות נדרין ברגל לא ילינו חוץ למזבח בעלות השחר: **הא כל השנה ילינו.** בתמיה: **עד הבקר כתיב.** היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר מכאן אנו למדין(ל) שמעלה כל הלילה אברים ופדרים של קרבנות שנשחטו היום אבל לא מעלות השחר ולמעלה דנפסלו בלינה: **ומאי כהררין התלויין.** גזרה שוה ראייה גדולה היא: **דברי תורה מקבלה לא ילפינן.** הלכך רמז בעלמא (ב): **השליח שעשה שליחותו.** בעל הבית שהיו בידו מעות הקדש ונתחלפו במעותיו ונתנן בשוגג לשליח ואמר לו קח לי מהם חלוק או טלית אם עשה שליחותו בעל הבית מעל. וזהו כהררין שיש לתמוה ולומר וכי שליח זה חטא שהוציא מעות הקדש ובעל הבית מתחייב קרבן וחומש ולהביא אשם מעילות והרי ידוע לנו בכל הש"ס שאין שליח לדבר עבירה שיהא שולח מתחייב על ידי שלוחו: **מעילה ילפינן חטא חטא מתרומה.** לכמה דברים נאמר בתורת כהנים(מ) נאמר במעילה וחטאה בשגגה מקדשי ה' (ויקרא ה) ונאמר בתרומה ולא תשאו עליו חטא (במדבר יח) מה התם שלוחו כמותו דכתיב כן תרימו גם אתם (שם) ואמר מר(נ) גם אתם לרבות שלוחכם: **נזכר בעל הבית כו'.** ברייתא היא בפ' בתרא דמעילה: והכי גרסינן **לכדתניא נזכר בעל הבית שהן של הקדש עד שלא יגיע שליח אצל חנוני ולא נזכר שליח והוציאן השליח חייב: שליח עניא מאי עבד.** נהי דבעל הבית פטור דכיון דנזכר אגן סהדי דתו לא ניחא ליה בשליחותיה דהאיך ומהשתא לאו שלוחו הוא ומיהא שליח מאי עביד: **מידי דהוה.** אשאר כל מוציאין מעות הקדש לחולין בשוגג שימעלו אף זה בשוגג הוציאן דכיון שביטל המשלח שליחותו הוה ליה איהו מוציא: **הוא מעל.** דכיון שנתנם לו הוציאן מיד הקדש לחולין: **וחברו לא מעל.** בכל שיעשה הוא בה דהא דידיה היא ועליה להאיך לשלומי להקדש כדכתיב ואשר חטא מן הקדש ישלם (ויקרא ה):

דכל

מלאכת מחשבת אסרה תורה. פרש"י שאינה צריכה לגופה כמין מלאכה זאת שברצונו לא היה בנין זה בעולם ולא יתכן דאם כן בכל מלאכות נמי כגון סותר ע"מ לבנות במקומו למה מיחייב (ג) דהא לא ניחא ליה שהיה הבנין בעולם וכן בקורע ע"מ לתפור ג"כ לא ניחא ליה בקרע זה מעולם וקורע הבא באבלו או מחמת טרדא וקורע בחמתו למרמי אימתיה (ד) לכן נראה להר"י לפרש שאינו צריך לעיקר שורש האיסור כגון הכא שאינו צריך לגומא שהיא המלאכה וכן מוציא מת במטה והרבה דחשיב פ' המצניע (שבת דף צג:) ולא דמו למלאכת המשכן שהיו צריכים לעיקר המלאכה מכבה משום צורך הפחמין ולידת תחשים וחלזון וכן כולם כיוצא בהן(ס): **חוגו** חגא. י"מ לשון מחולות כמו יחוגו וינועו כשכור (תהלים קז): **בזמן** חג הוא דלא ילין (והתניא) וכו'. כי מוקמינן קרא בחגיגה לא שייך לאקשויי בחגיגה הוא דלא ילין הא כל שאר קרבנות ילין הא כתיב כל הלילה עד הבקר ומוקמינן לה לכל העולין על המזבח דהא איכא למימר דלא הוה מוקמינן קרא רק לעולה שהיא כולה כליל כמו עולה אבל שאר קרבנות כגון שלמים וחגיגות שאינם כליל לא: **ולא** ילין מן הבשר. ואף על גב דמוקמינן לקרא בפרק אלו דברים (פסחים דף עא. ושם) בחגיגה שנאכלת לשני ימים ולילה אחד ועוד דבשר כתיב דמשמע אכילת אדם מ"מ מפקינן מיניה תרתי מדכתיב ביום הראשון לבקר ולא כתיב ביום השלישי: **לעבור** עליו בשני לאוין. ואע"ג דאמרינן בעלמא(ע) כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי הכא שאני שאין להעמידו בקרבן אחר שלא מצינו כיוצא בו בתורה ודומה לו כמו שמצינו בריש יבמות (דף ד.) דמוקמינן לא יגלה בשומרת יבם של אביו בלאו יתירא ולא מוקמינן ליה באנוסת אביו: **ויחוגו** לי במדבר. ולא ילין חלב חגי אתא ללמד על ג"ש דמיירי בחגיגה ולא בשאר קרבנות: **מעילות** מכתב כתיבי וכו' (ה) (פ)מקרא מועט והלכות מרובות. מתוך פרש"י משמע שהוא פירוש התלויין בשערה שיש בו הלכות מרובות תלויין ברמז מקרא מועט כהר התלוי בשיער הראש וקשה למורי מאי פריך בגמרא מעילות מכתב כתיבי ודאי כתיבי אבל יש בהן הלכות הרבה והיינו מקרא מועט והלכות מרובות ומיהו לפי מה שפירש רש"י תלויות ברמז משמע דסבירא ליה דבהדיא לא כתיבי אך גבי שבת פירש מיכתב כתיבי פי' טובא אזהרות כתיבי בשבת מאי מקרא מועט דקאמר מתני' והכי לא אפשר לי לפרש גבי מעילות וגם משמע דבהדיא קאמר דכתיבי ונראה להר"ר אלחנן לפרש דמילתא באפי נפשיה היא מקרא מועט וקאי אהלכות ויש בהן מקרא מועט אבל ההלכות מרובות ובכמה ספרים יש ריוח בין מקרא מועט אדלעיל א"כ משמע דמילתא באפי נפשיה הוא אך בתוספתא (פ"א) תנא מקרא מועט והלכות מרובות כהררין התלויין בשערה ואין להם על מה שיסמכו מכאן היה אומר רבי יהושע צבת בצבת ר"ל מקרא מועט ותולה ברמז מועט דמשמע כדפירש רש"י ופירש כדפרש"י על הא דקאמר מקרא מועט שברמז נתנו: **נתנה** לחבירו מעל. ולא דמי להאיך דנתנה לחנוני דלא מעל דהתם מיירי במזיד ואין מתחלל וחנוני דלא מעל עד שיוציא התם משום דלא עבד מעשה:

משקל שקלה מה לי הוא מה לי חברו. יש תימה דודאי שינה הרבה כיון שנתנה לחברו יש לו למעול משום טובת הנאה של שאלה כדאמרינן פרק השואל (ב"מ דף צט.) המשאיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה של חברו וחברו מותר לבקע בו לכתחלה אבל כי לא נתנה אכתי לא נהנה ממנה כלום וי"ל דהכא מיירי שמתכוין להוציא מרשות הקדש ובמנחות (דף קא.)(צ) פירשתי:

בגזבר

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"א מהל' שבת הלכה [ח] ט:
סו ב מיי' פ"ז מהלכות מעילה הלכה א:
סז ג מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה א טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף כט:
סח ד מיי' פ"ז מהלכות מעילה הלכה ה:
ה [מיי' שם פ"ו הלכה א]:
סט ו מיי' שם פ"ו הלכה ז:

◆

תורה אור השלם

1. ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר יי אלהי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר: שמות ה א
2. ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו ליי אלהינו: שמות י כה
3. לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר: שמות כג יח
4. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: ויקרא ו ב
5. ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר: דברים טז ד
6. הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בית ישראל: עמוס ה כה

◆

רבינו חננאל

הדברים ממנין אותו לדברים יחידים ושאינו בקי בכל הדברים אין ממנין אותו אפילו לדברים יחידים. ר' יהודה נשיאה כתב איגרתא דייקר בחוצה לארץ לר' חייא בר אבא וכתב להו הרי שלחנו אליכם אדם גדול, ומה היא גדולתו שאינו בוש לומר לא שמעתי מהו להתעטף בפילונס ולהתיר נדרים ופשטוה מותר במקום שאין טלית: הלכות שבת. ומקשינן הלכות שבת והלא כתוב בתורה שאסור במלאכה. ופרקינן צריכא להלכות להא דאשכחן דאתעבידנא מלאכה דהוא פטור עליה. כדר' אבא. דאמר ר' אבא החופר גומא ואין כוונתו לגומא אלא ליטול העפר לכסות לו צואה וכיוצא בה פטור עליה שנמצא מקלקל לגבי הגומא. דתנן כל המקלקלין פטורין. והן כמו הרים תלויין בחוט השערה. שאין כח בשערה להחזיק ההר אלא נראה כתלוי ועומד באויר. כן הלכות הללו דאי מדאורייתא כל מלאכה אסורה ובבאה ההלכה פירשה מלאכת מחשבת כלומר אינו חייב במלאכה עד שיתכוין לעשות אותה מלאכה: ירושלמי כתיב ועליהן ככל הדברים מקרא ומשנה ותלמוד הכל נאמרו לו למשה מסיני. אין מורין לא מן ההלכות ולא מן התוספתות ולא מן האגדות אלא מן התלמוד. ר' חנינא בשם שמואל אמר אין למידין מן ההוראה ולא מן המעשה בההוא דאיכא מאן דפליג אבל בהאי דלא פליג עביד: חגיגות מנא לן דקרבנות זבח היא. דלמא הקפה דרך סיבוב הוא כדכתיב יחוגו וינועו כשכור. ודחינן טובא ודברים פשוטין הן. ואסיקנא אלא בג"ש גמיר לה אתיא מדבר מדבר כתיב הכא ויחוגו לי במדבר, וכתיב הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר. אי הכי אמאי תנינן כהררין תלויין בשערה הן. ופרקינן דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן. מעילות נמי אוקימנא כהא נזכר בעל הבית ולא נזכר השליח. השליח מעל. [illegible] בשלמא מוציא מעות הקדש לחולין אמרינן [illegible] אבל שליח מי איכא למימר הכי.

מסורת הש"ס

א) [ביצה יג: וש"נ], ב) [ב"ק ב: נדה כב.], ג) קידושין מב: נדרים נג. מעילה כ. כתובות לח:, ד) [כריתות לד: וש"נ], ה) מעילה כא. קידושין נ., ו) מעילה יט: ב"ק כ: ב"מ לט., ז) מ"ש דכי נטל הוא לא מעל ומ"ש כי נתנה לחבירו למעל רש"י במעילה שם, ח) [מעילה כ.], ט) [שמות לה], י) [דף ט.], כ) [ויקרא כג], ל) [מגילה כא.], מ) [ויקרא דבורא דחובה פרשה יא], נ) [ב"מ כב.], ס) [וע"ע תוס' שבת נג. ד"ה ר' שמעון], ע) [פסחים כד:], פ) [שייך לעיל ע"א במשנה], צ) [בד"ה לא ע"ג],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי סלקא דעתך דחוגא חגא היא תרבא: (ב) רש"י ד"ה דברי תורה וכו' בעלמא הוא הס"ד: (ג) תוס' ד"ה מלאכת וכו' פרש"י בגון מלאכה זאת וכו' ע"מ לבנות במקומו למה מחייב והלא ניחא ליה שלא היה הבנין בעולם וכן בקורע יריעה שנפל בה דרנא ע"מ לתפור ברצונו לא היה נופל בה וכן תופר בגד קרוע גם כן לא ניחא ליה בקרע זה מעולם וקורע באבלו כנ"ל ותיבת הבא נמחק: (ד) בא"ד למרמי אימתיה דחייב התם צריך למלאכה שיהא בעולם ואין לומר דלא ניחא ליה שיצטרך למרמי אימתיה דאם כן מפיס מורסא לעשות לה פה יהא פטור דודאי טוב היה דלא היתה מורסא לכן נראה להר"י: (ה) ד"ה [מעילות] מכתב וכו' ומאי מקרא מועט:

◆

מוסף רש"י

שייך לעמוד הקודם. **מנין שנשבעין לקיים את המצוה.** כדי שלא יוכל לחזור בו (תמורה ג:). **חדא פלפלא.** גרעין אחד (יומא פה.). **ואין צריך אלא לעפרה.** לכסות צואה (שבת עג:). **פטור עליה.** כדמפרש טעמא דכיון דאין צריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים (ביצה ח.) ואין כאן משום בונין בית דקלקול הוא ולזריעה נמי לא חזיא, אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה (שבת עג:). עד כאן שייך לעמוד קודם

מלאכת מחשבת. שהיא מלאכת אומנות. **אסרה תורה.** שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל, והתם מלאכת מחשבת כתיב (ביצה יג.) ומלאכת מחשבת שעשויה אותה מתכוין למלאכה [אסרה] תורה אלא שסגג בשבת או סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז:) שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שחשב לעשות זאת (סנהדרין סב:) שחשב ונתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט.). **מדברי קבלה.** נביאים וכתובים (ב"ק ב:). **בעל הבית מעל,** ומביא קרבן מעילה (מעילה כ.) שהיו אלגו מעות הקדש ועשה [illegible]. **לא עשה שליחותו.** [illegible] שליח מעל. [illegible] **שליח עניא מאי קא עביד.** [illegible] **נטל אבן או קורה של הקדש.** [illegible] הוא מעל. [illegible]